

УДК 347.7

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.1.70>

ОСОБЛИВОСТІ УМОВ ТА МЕЖ СТЯГНЕННЯ ДОХОДУ, ОТРИМАНОГО ПОРУШНИКОМ СУМІЖНИХ ПРАВ, СТЯГНЕННЯ КОМПЕНСАЦІЇ АБО ВИПЛАТИ СПРАВЕДЛИВОЇ ВИНАГОРОДИ У ЗВ'ЯЗКУ З ПОРУШЕННЯМ ДОГОВІРНОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ З РОЗПОРЯДЖАННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ НА ОБ'ЄКТИ СУМІЖНИХ ПРАВ

Печерова Н.Г.,
*кандидат юридичних наук, докторантка
Інституту держави і права імені В.М. Корецького
Національної академії наук України
ORCID: 0000-0001-9750-1693*

Печерова Н.Г. Особливості умов та меж стягнення доходу, отриманого порушником суміжних прав, стягнення компенсації або виплати справедливої винагороди у зв'язку з порушенням договірною зобов'язання з розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав.

Автором статті досліджено, що умови та межі стягнення доходу, отриманого порушником суміжних прав, стягнення компенсації або виплати справедливої винагороди у зв'язку з порушенням договірною зобов'язання з розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав містить глибоку лаку в діючому українському законодавстві. Встановлено, що такою прогалиною є відсутність творця того чи іншого об'єкту суміжних прав серед переліку суб'єктів суміжних прав. Доведено, що проблема даної прогалини полягає у тому, що вона тягне за собою невизнання особистих немайнових та майнових прав за фактичними творцями об'єктів суміжних прав, неможливості виступати сторонами договорів з розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав, а відповідно неможливості і захисту своїх прав і в тому аспекті, що визначений у постановці теми роботи. В чому полягає гостра актуальність вирішення поставлених питань? Вона полягає у тому, що обіг, комерціалізація об'єктів суміжних прав відбувається фактично без безпосередньої участі творця, а тому розгляд вище зазначених нами питань у взаємозв'язку є особливо необхідним. В тесті даної роботи, автором проводиться детальний аналіз кожної з форм розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав із виділенням проблемних аспектів. Аналізуються як договори, що передбачають передання (відчуження) майнових прав на об'єкти суміжних прав, так і договори, що передбачають надання майнового права на об'єкт суміжних прав в користування, якщо умовно розподілити, передбачені чинним законодавством України існуючі форми розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав на дві групи. Автором у висновках до роботи пропонується шлях для вирішення поставленої проблематики. Він є досить простим і складним водночас. Цей шлях полягає у введенні творця до складу суб'єктів суміжних прав. Він дозволить закріпити за останніми на законодавчому рівні особисті немайнові та майнові права на об'єкти суміжних прав, мати можливість із розпорядження шляхом укладення всіх передбачених чинним законодавством договорів і наостанок захистом своїх прав, в тому числі і шляхом стягнення доходу, отриманого порушником суміжних прав, стягнення компенсації або виплати справедливої винагороди.

Ключові слова: творець, право інтелектуальної власності, невизнання особистих немайнових та майнових прав на об'єкти суміжних прав за творцем, форми розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав, суб'єкти суміжних прав, сторона договору з розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав, захист особистих немайнових та майнових прав творця суміжних прав.

Pecherova N.H. Features of the conditions and limits of recovery of income received by the infringer of related rights, recovery of compensation or payment of fair remuneration in connection with the violation of the contractual obligation to dispose of property rights to objects of related rights.

The author of the article has investigated that the conditions and limits of recovery of income received by the violator of related rights, recovery of compensation or payment of fair remuneration in connection with the violation of the contractual obligation to dispose of property rights to objects of related rights contain a deep gap in the current Ukrainian legislation. It has been established that such a gap is the absence of the creator of a particular object of related rights among the list of subjects of related rights. It has been proven that the problem of this gap is that it entails the non-recognition of personal non-property and property rights of the actual creators of objects of related rights, the inability to act as parties to agreements on the disposal of property rights to objects of related rights, and accordingly the inability to protect one's rights in the aspect that is defined in the statement of the topic of the work. What is the acute relevance of resolving the issues raised? It consists in the fact that the circulation and commercialization of objects of related rights takes place virtually without the direct participation of the creator, and therefore, considering the issues mentioned above in their interrelation is particularly necessary. In the test of this work, the author conducts a detailed analysis of each of the forms of disposal of property rights to objects of related rights with the allocation of problematic aspects. Both contracts that provide for the transfer (alienation) of property rights to objects of related rights and contracts that provide for the provision of property rights to objects of related rights for use are analyzed, if we conditionally divide the existing forms of disposal of property rights to objects of related rights provided for by the current legislation of Ukraine into two groups. The author in the conclusions to the work suggests a way to solve the problems posed. It is quite simple and complex at the same time. This way consists in introducing the creator into the composition of subjects of related rights. It will allow the latter to establish at the legislative level personal non-property and property rights to objects of related rights, to have the opportunity to dispose of them by concluding all contracts provided for by current legislation and, finally, to protect their rights, including by collecting income received by the violator of related rights, collecting compensation or paying fair remuneration.

Key words: creator, intellectual property law, non-recognition of personal non-property and property rights to objects of related rights by the creator, forms of disposal of property rights to objects of related rights, subjects of related rights, party to an agreement on disposal of property rights to objects of related rights, protection of personal non-property and property rights of the creator of related rights.

Постановка проблеми. Згідно ст. 41 Конституції України «Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом. Громадяни для задоволення своїх потреб можуть користуватися об'єктами права державної та комунальної власності відповідно до закону. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним. Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом. Використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі» [1].

Згідно ст. 54 Конституції України «Громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожен громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом. Держава сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством. Культурна спадщина охороняється законом. Держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вживає заходів для повернення в Україну культурних цінностей народу, які знаходяться за її межами» [1].

Згідно ст. 418 Цивільного кодексу України (далі – Кодекс) «1. Право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом. 2. Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності визначається цим Кодексом та іншим законом. 3. Право інтелектуальної власності є непорушним. Ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності чи обмежений у його здійсненні, крім випадків, передбачених законом» [2].

Проте, наразі, незважаючи на високі гарантії надані Конституцією України, Цивільним кодексом України у зв'язку з невіднесенням творців суміжних прав до суб'єктів суміжних прав згідно чинного законодавства, останні позбавлені можливості із захисту своїх прав, а відповідно і можливості звернення за стягненням доходу, отриманого порушником суміжних прав, стягненням компенсації або виплати справедливої винагороди у зв'язку з порушенням договірних зобов'язань з розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав. Окрім того, ще більш парадоксальною може бути ситуація з урахуванням змісту ч. 1 ст. 53 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (далі – Закон) «1. Підставами для захисту особистих немайнових та/або майнових авторських і суміжних прав є будь-яке порушення, невизнання або оспорювання таких прав, а також створення загрози порушення таких прав» [3], що право на захист мають фактично тільки суб'єкти суміжних прав, визначені чинним законодавством, а творці при цьому позбавлені можливості захисту (виключення із загального переліку суб'єктів становить лише виконавець).

Чому ми вважаємо, що виробник фонограми, виробник відеограми, організація мовлення не можуть бути тільки первинними суб'єктами (при цьому нами не заперечується вагомий технічний внесок при створенні відповідних об'єктів і не ведеться мова про їх виключення з переліку суб'єктів суміжних прав)? Це обумовлено тими дефініціями, що надає нам законодавець стосовно відповідних первинних суб'єктів суміжних прав, а саме п. 11, 12, 34 ст. 1 Закону «11) виробник відеограми – фізична та/або юридична особа, яка бере на себе ініціативу та несе відповідальність за вироблення відеограми; 12) виробник фонограми – фізична та/або юридична особа, яка бере на себе ініціативу і несе відповідальність за вироблення фонограми; 34) організація мовлення – особа, яка здійснює добір радіо- або телевізійних програм та надає їх для одночасного масового та індивідуального приймання користувачами на основі створеного нею розкладу програм;» [3].

Вважаємо, що плутанину загалом у поставлене питання вносить не вірне розуміння правової природи відносин інтелектуальної власності при створенні службових об'єктів суміжних прав. На наш погляд не можна ототожнювати трудові відносини з відносинами у сфері права інтелектуальної власності. Передача майнових прав на створені службові об'єкти суміжних прав має відбуватися шляхом укладання договору про передачу (відчуження) майнових прав на службовий об'єкт, в тому числі і суміжних прав, а не за замовчуванням фактично автоматично шляхом переходу майнових прав до роботодавця та включенням авторської винагороди до складу заробітної плати. Вважаємо, що даного нашарування бути не може, знову ж таки, враховуючи високі гарантії надані Конституцією України, а тому виплата авторської винагороди має відбуватися окремо від виплати заробітної плати.

Наостанок зазначимо, що нами розглядається питання стягнення доходу, отриманого порушником суміжних прав, стягнення компенсації або виплати справедливої винагороди у зв'язку із порушенням договірних зобов'язань у зв'язку з розпорядженням майновими правами на об'єкти суміжних прав. Чому? Тому, що творці, що є знеособленими не можуть бути стороною таких договорів, а обіг та комерціалізація таких об'єктів відбувається без їхньої участі. Далі у роботі розгляду кожної з форм розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав буде приділена окрема увага.

Метою даної роботи є дослідження лакуни щодо можливості творців об'єктів суміжних прав зі звернення за стягненням доходу, отриманого порушником суміжних прав, стягненням компенсації або виплатою справедливої винагороди у зв'язку з порушенням договірних зобов'язань з розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав.

Так, на сьогодні існуючий дисонанс полягає у тому, що згідно ч. 1 ст. 53 Закону України «Про авторське право і суміжні права» «1. Підставами для захисту особистих немайнових та/або майнових авторських і суміжних прав є будь-яке порушення, невизнання або оспорювання таких прав, а також створення загрози порушення таких прав» [3], але при цьому такі права не ви-

знаються за творцями об'єктів суміжних прав, оскільки вони законодавчо не віднесені до кола суб'єктів суміжних прав.

Стан опрацювання проблематики. Питаннями дотичними до поставленої у статті теми займалися такі відомі вчені як Шимон С.І., Штефан А.С., Якубівський І.Є. та інші. Проте, питання висвітлене у даній роботі з аспекту, що розглядається залишилося поза увагою вчених та раніше взагалі не розглядалося. Тому, представлене дослідження саме з аспекту, що підіймається у даній роботі є мабуть однією із перших робіт на теренах нашої держави.

Виклад основного матеріалу. Згідно п. 4, 6 ч. 2 ст. 55 Закону «2. Особи, зазначені в частині першій цієї статті, мають право звертатися за захистом авторського права та/або суміжних прав до суду з будь-якими вимогами, не забороненими законом, зокрема про: 4) стягнення винагороди, передбаченої законодавством про авторське права і суміжні права; 6) відшкодування збитків, завданих порушенням авторського права або суміжних прав, включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу, отриманого порушником внаслідок порушення ним авторського права або суміжних прав, або стягнення компенсації;» [3].

Згідно п. 3, 4 ч. 3 ст. 55 Закону «3. Суд має право постановити рішення про: 3) стягнення з порушника авторського права та/або суміжних прав доходу, отриманого внаслідок порушення; 4) стягнення компенсації (разового грошового стягнення), що визначається судом замість відшкодування збитків або стягнення доходу на розсуд суб'єкта авторського права та/або суб'єкта суміжних прав у розмірі від 2 до 200 прожиткових мінімумів для працездатних осіб або як фіксована подвоєна, а в разі умисного порушення – потроєна сума винагороди, яка була б сплачена за надання дозволу на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав, з приводу якого виник спір; на вимогу осіб, передбачених у пунктах 2-5 частини першої цієї статті, – як фіксована подвоєна, а в разі умисного порушення – потроєна сума винагороди, яка була б сплачена за надання дозволу на використання відповідного об'єкта, з приводу якого виник спір. Розмір компенсації має бути ефективним, співрозмірним і стримуючим, спрямовуватися на відновлення порушених прав та застосовуватися таким чином, щоб уникнути створення перешкод законній діяльності користувача і водночас забезпечити захист від зловживань користувача. При визначенні розміру компенсації судом враховується тривалість та систематичність порушення, обсяг порушення (зокрема з урахуванням території його поширення), сфера господарювання та наміри порушника, вина та її форми, а також інші об'єктивні обставини;» [3].

Згідно ч. 1 ст. 48 профільного Закону визначається досить широкий перелік договорів за якими може здійснюватися розпорядження майновими правами, в тому числі і на об'єкти суміжних прав «1. Розпорядження майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав може здійснюватися на підставі: 1) трудового договору (контракту) – в частині умов щодо розподілу майнових прав на службовий твір або службове виконання, службову фонограму, службову відеограму; 2) договору про створення за замовленням і використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав; 3) договору про передання (відчуження) майнових прав на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав; 4) ліцензійного договору на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав; 5) публічної ліцензії на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав; 6) іншого правочину щодо розпорядження майновими правами на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав. Умови правочинів щодо розпорядження майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав стосовно передання (відчуження) або надання дозволу на використання (ліцензії) щодо майнового права на справедливую винагороду, передбаченого відповідно частиною третьою статті 12, частиною третьою статті 38, частиною третьою статті 39, частиною третьою статті 40 цього Закону, є нікчемними» [3].

Чому нами розглядаються особливості умов та межі стягнення доходу, отриманого порушником суміжних прав, стягнення компенсації або виплати справедливої компенсації у зв'язку з порушенням договірною зобов'язання з розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав?

Це обумовлено перш за все тим, що згідно ч. 2 ст. 53 профільного Закону надається досить широкий перелік випадків, які вважаються порушенням, в тому числі і суміжних прав і розглянути особливості умов та межі стягнення доходу, отриманого порушником суміжних прав, стягнення компенсації або виплати справедливої винагороди в контексті всього переліку не представляється можливим в межах однієї роботи. Натомість, автором взятий саме аспект в контексті порушення договірною зобов'язання з розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав. Чому

взятий саме цей аспект? Це обумовлено тим, що згідно ч. 1 ст. 53 профільного Закону «1. Підставами для захисту особистих немайнових прав та/або майнових авторських і суміжних прав є будь-яке порушення, невизнання або оспорювання таких прав, а також створення загрози порушення таких прав» [3]. І, на жаль, таке невизнання має місце в контексті окремих форм розпорядження майновими права на об'єкти суміжних прав через відсутність, в тому числі і чітко прописаного моменту переходу майнових прав. Для початку продемонструємо це на прикладі наведеної нами нижче форми розпорядження (далі перейдемо до розгляду і інших форм розпорядження). Так, згідно змісту ст. 14 «1. Особисті немайнові авторські права на службовий твір належать працівникові, творчою працею якого створено такий твір. 2. Майнові права на службовий твір переходять до роботодавця з моменту створення службового твору у повному складі, якщо інше не передбачено цим Законом, трудовим договором (контрактом) або іншим договором щодо майнових прав на службовий твір, укладеним між працівником (автором) і роботодавцем. Якщо майнові права на твір переходять до роботодавця, працівник, який є автором службового твору, має право на винагороду. Якщо посадові обов'язки працівника прямо передбачають створення службових творів відповідних видів, авторська винагорода за створення і використання таких творів, а також за перехід прав на них може бути включена до заробітної плати працівника відповідно до договору між працівником і роботодавцем. 3. Роботодавець має право доручити іншій особі завершити незавершений службовий твір, вносити зміни у завершений службовий твір, супроводжувати службовий твір ілюстраціями, передмовами, післямовами тощо, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) або іншим договором щодо майнових прав на службовий твір» [3]. Як можемо бачити з вище зазначеної норми профільного Закону при закріпленні особистих немайнових прав за працівником, момент переходу майнових прав від працівника до роботодавця відсутній за загальним правилом. Тобто, майнові права переходять до роботодавця в повному складі з моменту створення твору, за загальним правилом. Такий перехід, на нашу думку, унеможливає можливість звернення працівника, що є творцем службового об'єкту суміжних прав за стягненням доходу, отриманого порушником суміжних прав, стягненням компенсації або виплати справедливої винагороди, оскільки не будучи первинним суб'єктом суміжних прав як творець він такої можливості позбавлений. Вважаємо, що на роздуми заслуговує і той аспект, що виплата заробітної плати може охоплювати виплату авторської винагороди. Задамо собі питання стосовно того, а якщо протягом місяця створюється не один об'єкт суміжних прав, а декілька окремих об'єктів? Або ж створення службового об'єкту суміжних прав є більшим за місячний період? Чи можуть трудові відносини накладатися на відносини у сфері інтелектуальної власності? На наш погляд, ні. Потрібно відмежовувати виплату заробітної плати і виплати авторської винагороди за створення, в тому числі і службового об'єкту суміжних прав. Виплата авторської винагороди не може охоплюватися виплатою заробітної плати, оскільки правова природа відносин різна.

Таким чином, вже торкнувшись для початку такої форми розпорядження як трудовий договір (контракт) в частині розподілу майнових прав на службовий об'єкт суміжних прав зазначимо, що спочатку увага буде приділена невизнанню саме згідно таких форм розпорядження, які передбачають передання (відчуження) майнового права. Чому? Тому, що першочергове невизнання відбувається саме шляхом укладання відповідних видів договорів. Форми розпорядження майновими правами, в тому числі і на об'єкти суміжних прав, що передбачають надання майнового права в користування при умові його фактичного невизнання є продовженням відповідного порушення по відношенню до творців.

Перейдемо до такої форми розпорядження як договір про створення за замовленням і використання об'єкта суміжних прав.

Так, згідно ст. 1112 Кодексу «1. За договором про створення за замовленням і використанням об'єкта права інтелектуальної власності одна сторона (творець – письменник, художник тощо) зобов'язується створити об'єкт права інтелектуальної власності відповідно до вимог другої сторони (замовника) та в установлений строк. 2. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності повинен визначати способи та умови використання цього об'єкта замовником. 3. Оригінал твору образотворчого мистецтва, створеного за замовленням, переходить у власність замовника. При цьому майнові права інтелектуальної власності на такий твір залишаються за його автором, якщо інше не встановлено договором або законом. 4. Умови договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності, що обмежують право творця цього об'єкта на створення інших об'єктів, є нікчемними» [2].

Згідно ж ст. 15 профільного Закону «1. Особисті немайнові авторські права на твір, створений за замовленням, належать автору. 2. Майнові права на твір, створений за замовленням, переходять до замовника з моменту створення твору у повному складі, якщо інше не передбачено договором замовлення. Майнові права інтелектуальної власності на твір образотворчого мистецтва, створений за замовленням (крім твору, спеціально створеного як елемент комп'ютерної програми), належать його автору, якщо інше не встановлено договором або законом. 3. Якщо майнові права на твір переходять до замовника, автор має право на винагороду. 4. Замовник має право вносити зміни до твору, створеного за замовленням, супроводжувати його ілюстраціями, передмовами, післямовами тощо, якщо інше не передбачено договором замовлення» [3].

Аналізуючи вище зазначене положення в контексті заданого напрямку невизнання суміжних прав за творцями таких об'єктів зазначимо, що, незважаючи на визнання особистих немайнових прав за фактично творцями (далі пояснимо, чому «фактично»), майнові права, за загальним правилом, переходять до замовника відразу з моменту створення відповідного об'єкту, в тому числі і суміжних прав. Чи може так бути? І чи переходять такі права від творця до замовника? На наш погляд, так бути не може, оскільки має бути чітко прописаний момент переходу, а саме головне виходить парадоксальна ситуація, яка полягає у тому, що, творці, в тому числі і об'єктів суміжних прав, будучи не визначеними серед складу суб'єктів суміжних прав ніби взагалі не існують та є знеособленими, а відповідно майнові права, за загальним правилом, згідної даної форми розпорядження переходять від інших суб'єктів, перелік яких нам надає ч. 2 ст. 35 профільного Закону (виключенням лише є виконавець). Так, згідно даної норми «2. Суб'єктами суміжних прав є: 1) виконавець (первинний суб'єкт суміжних прав на виконання), спадкоємці виконавця та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на виконання на підставі договору або закону; 2) виробник фонограми (первинний суб'єкт суміжних прав на фонограму), спадкоємці (правонаступники) виробника фонограми та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на фонограму на підставі договору або закону; 3) виробник відеограми (первинний суб'єкт суміжних прав на відеограму), спадкоємці (правонаступники) виробника відеограми та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на відеограму на підставі договору або закону; 4) організація мовлення (первинний суб'єкт суміжних прав на програму організації мовлення), правонаступники організації мовлення та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на програму організації мовлення на підставі договору або закону» [3]. Повертаючись до особистих немайнових прав, зазначимо, що вони за творцями суміжних прав є також не закріплені, окрім особистих немайнових прав виконавця. Так, згідно ч. 1 ст. 35 Закону «1. Суміжні права становлять: 1) суміжні права виконавця – особисті немайнові права виконавця і майнові права на виконання; 2) суміжні права виробника фонограми – право на ім'я (найменування) виробника фонограми і майнові права на фонограму; 3) суміжні права виробника відеограми – право на ім'я (найменування) виробника відеограми і майнові права на відеограму; 4) суміжні права організації мовлення – право на найменування організації мовлення і майнові права на програму організації мовлення» [3]. Розглядаючи вище зазначену форму розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав, підсумовуючи поставимо питання стосовно того, а від кого в результаті створення об'єкту суміжних прав переходять майнові права, за загальним правилом? Як переходять дані права від творців об'єктів суміжних прав до первинних суб'єктів суміжних прав?

Перейдемо до розгляду іншої форми розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав. Нею буде договір про передання (відчуження) майнових прав на об'єкт суміжних прав. Так, згідно ст. 1113 Кодексу «1. За договором про передання майнових прав інтелектуальної власності одна сторона (особа, що є суб'єктом майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності) передає другій стороні частково або у повному складі ці права відповідно до закону та на визначених договором умовах. Предметом договору про передання майнових прав не можуть бути об'єкти і майнові права, яких не існувало на момент укладання договору. 2. Умови договору про передання майнових прав інтелектуальної власності на інший строк, ніж визначено законом, або що погіршують становище творця відповідного об'єкта або його спадкоємців порівняно із становищем, передбаченим цим Кодексом та іншим законом, чи обмежують право творця на створення інших об'єктів, є нікчемними. 3. Укладення договору про передання майнових прав інтелектуальної власності не впливає на ліцензійні договори, які було укладено раніше. 4. Майнові права інтелектуальної власності переходять до набувача за договором про передання майнових прав інтелектуальної власності» [3].

сті з моменту його укладання, якщо інше не встановлено договором або законом. Майнові права інтелектуальної власності, набуття яких відповідно до положень цього Кодексу чи іншого закону пов'язується із їх державною реєстрацією, переходять до набувача за договором про передання майнових прав інтелектуальної власності з моменту такої державної реєстрації» [2]. Як можна бачити із вище зазначеного положення Кодексу, знеособлений творець позбавлений можливості бути стороною договору про передання (відчуження) майнових прав на об'єкт суміжних прав, а відповідно розпоряджатися своїм майновим правом шляхом укладання відповідної форми договору.

Щодо профільного Закону, то дана форма розпоряджання згідно нього, а саме ст. 49 відображена наступним чином «1. Суб'єкт авторського або суміжних прав може передати (відчужити) свої майнові права на об'єкт авторського або об'єкт суміжних прав, передбачені відповідно частиною першою статті 12, частиною першою статті 38, частиною першою статті 39, частиною першою статті 40 цього Закону будь-якій іншій особі у повному складі на території всіх держав світу або частково на окремі способи використання на території окремих держав світу, або на всі способи використання на території окремих держав світу. У разі передання (відчуження) майнових прав на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав частково майнові права в обсязі, не передбаченому у договорі, є такими, що не передані (не відчужені). Предметом договору про передання (відчуження) майнових прав на об'єкти авторського права і об'єкти суміжних прав не можуть бути об'єкти і майнові права, яких не існувало на момент укладання договору. 2. Особа, яка набуває майнові права на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав, стає суб'єктом майнових прав у межах набутих нею обсягу майнових прав на такий об'єкт протягом визначеного законом строку чинності відповідних майнових прав на такий об'єкт. Умова договору про передання (відчуження) майнових прав на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав на інший, ніж передбачено законом строк чинності набутих прав, є нікчемною. Особа, яка передає (відчужує) майнові права на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав, зобов'язана надати особі, яка набуває такі права, відомості про наявність ліцензійних, субліцензійних договорів та інших прав і зобов'язань щодо прав, які передаються. Укладення договору про передання (відчуження) майнових прав на об'єкт авторського права і об'єкти суміжних прав не впливає на чинність ліцензійних, субліцензійних договорів, які було укладено раніше, якщо інше не передбачено відповідним ліцензійним договором» [3].

Виходячи із зазначеного вище положення та продовжуючи висловлену нами думку щодо неможливості творця об'єкта суміжних прав розпоряджатися своїми майновими правами згідно даної форми договору, оскільки творець, не будучи, визначений законодавцем суб'єктом суміжних прав не є стороною даного договору зазначимо, що особливість володіння майновим правом і розпорядження ним, якою фактично позбавлений творець полягає якраз у тому, що дане майнове право може передаватися не повністю, а частково. Тоді логічним питанням, яке постає є питання про те, чому та яким чином, при умові, що майнове право може бути фактично розщеплене, воно фактично в повному обсязі переходить від творця, який є чомусь знеособлений (мабуть, що окрім виконавця) до визначених законодавцем суб'єктів суміжних прав?

Перейдемо до розгляду інших форм розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав, які передбачають надання майнового права в користування (підкреслимо, що на нашу думку, мова має йти про надання майнового права в користування, а не про надання в користування об'єкту суміжних прав). Такими формами розпоряджання є ліцензійний договір та публічна ліцензія. Розглянемо спочатку ліцензійний договір.

Згідно ч. 1 ст. 1108 Кодексу «1. Особа, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензіар), може надати іншій особі (ліцензіату) дозвіл на використання цього об'єкта в певній обмеженій сфері (ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності). Ліцензіат не має права використовувати об'єкт права інтелектуальної власності в іншій сфері, ніж визначено ліцензією на використання об'єкта права інтелектуальної власності» [2]. Згідно ч. 1 ст. 1109 Кодексу «1. За ліцензійним договором одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкту права інтелектуальної власності визначеним способом (способами) протягом певного строку на певній території, а ліцензіат зобов'язується вносити плату за використання об'єкта, якщо інше не встановлено договором» [2].

Виходячи з вище зазначених положень творець об'єкту суміжних прав так само як і в інших вище зазначених формах розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав позбавлений можливості бути стороною договору, ліцензіаром.

Згідно ч. 1 ст. 50 профільного Закону «1. За ліцензійним договором одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав визначеним способом (способами) протягом певного строку на певній території, а ліцензіат зобов'язується вносити плату за використання об'єкта, якщо інше не встановлено договором. Ліцензіаром може бути суб'єкт майнових авторських або суміжних прав, а у випадках, передбачених договором або законом, – інша уповноважена особа. Ліцензіат не має права використовувати об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав способами, прямо не передбаченими ліцензійним договором» [3].

Виходячи із зазначеного вище положення профільного Закону можемо бачити, що згідно нього творець об'єкту суміжних прав позбавлений можливості бути ліцензіаром, так само як і згідно положень Кодексу.

Перейдемо до розгляду публічної ліцензії. Згідно ч. 1 ст. 51 Закону «1. Суб'єкт авторського права або суб'єкт суміжних прав може надати дозвіл на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав будь-якою особою на визначених ним умовах (публічна ліцензія). Публічна ліцензія видається шляхом оприлюднення її умов разом з наданням можливості дистанційного ознайомлення з відповідним об'єктом авторського права або об'єктом суміжних прав необмеженому колу осіб з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем» [3].

Згідно ж ч. 1 ст. 455 Кодексу «1. Суб'єкт суміжних прав може надати дозвіл на використання відповідного об'єкта будь-якою особою на визначених ним умовах (публічна ліцензія)» [2].

Беручи до уваги зазначене вище та повертаючись до зазначеної нами ч. 1 ст. 53 профільного Закону зазначимо, що вважається за доцільне якби серед переліку випадків порушень, зазначених у ч. 2 ст. 53 профільного Закону було б відображено, що порушенням є також невизнання особистих немайнових та майнових прав за такими суб'єктами як творці суміжних прав, оскільки наразі творці таких об'єктів позбавлені можливості зі звернення щодо стягнення доходу, отриманого порушником суміжних прав, стягнення компенсації або виплати справедливої винагороди.

Наразі, якщо вести мову про порушення, в тому числі суміжних прав у результаті порушення договірної зобов'язання з розпорядження майновими правами, то воно відображено наступним чином згідно п. 3 ч. 2 ст. 53 Закону «3) використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав, якщо такі дії не підпадають під передбачені цим Законом випадки вільного використання об'єктів авторського права або об'єктів суміжних прав, з дозволу суб'єкта таких прав, але з порушенням умов, на яких такий дозвіл було надано (перевищення передбаченого договором тиражу, використання об'єкта способом, не передбаченим договором, порушення умов публічної ліцензії тощо);» [3].

Висновки. У зв'язку з зазначеним вище пропонується доповнити ч. 2 ст. 53 профільного Закону шляхом включення положення про те, що невизнання особистих немайнових та майнових прав за такими суб'єктами як творці авторських та/або суміжних прав є порушенням останніх. Вважаємо, що дане положення має бути відображено з самого початку переліку порушень щодо яких ведеться мова у відповідній частині ст. 53 профільного Закону перед плагіатом.

Ключовим питанням, яке потребує вирішення є питання про введення творців об'єктів суміжних прав до складу суб'єктів суміжних прав, наділення їх особистими немайновими та майновими правами, можливістю виступати стороною всіх форм розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав, а відповідно наділення можливістю зі звернення за стягненням доходу, отриманого порушником суміжних прав, стягненням компенсації або виплати справедливої винагороди.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Цивільний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
3. Закон України «Про авторське право і суміжні права» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>.